

Жиырма бесінші кездесудің екінші күні
MC(25) Journal No. 2, күн тәртібінің 7-тармағы

ЖУРНАЛИСТЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІ ТУРАЛЫ № 3/18 ШЕШІМ

Министрлер кеңесі,

қатысушы мемлекеттер өз пікірін білдіру еркіндігі құқығы өз пікірін ұстану еркіндігін, сондай-ақ мемлекеттік билік органдарының араласуынсыз және шекараларға қарамастан ақпарат пен идеяларды алу және тарату еркіндігін қамтитынын растаған 1975 жылғы Хельсинки Қорытынды актісі мен 1990 жылғы Копенгаген құжатын қоса алғанда, ЕҚЫҰ-ның пікір білдіру еркіндігі, бұқаралық ақпарат құралдарының бостандығы және ақпараттың еркін алмасуы құқығына қатысты барлық тиісті міндеттемелерін қайта растай отырып,

Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясына, әсіресе оның 19-бабына, сондай-ақ Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіге (АСҚХП), әсіресе оның 19-бабына сәйкес әрбір адамның пікір бостандығы мен оны еркін білдіру құқығы бар екенін және бұл демократиялық қоғамның маңызды негіздерінің бірі әрі оның ілгерілеуі мен дамуының түбегейлі шарттарының бірі болып табылатынын ескере отырып,

сондай-ақ өз пікірін білдіру еркіндігі құқығына қойылатын кез келген шектеулер тек заңда көзделген және АСҚХП 19-бабының 3-тармағында баяндалған негіздер бойынша қажетті шектеулер болуы мүмкін екенін ескере отырып,

ЕҚЫҰ-тің Адами өлшем жөніндегі конференциясының 1991 жылғы Мәскеу кеңесінің құжатында баяндалғандай, тәуелсіз бұқаралық ақпарат құралдары еркін әрі ашық қоғам үшін және есеп беретін басқару жүйесі үшін аса қажет екенін, сондай-ақ адам құқықтары мен негізгі бостандықтарын қорғауда айрықша мәнге ие екенін қайта растай отырып,

журналистика мен технологиялардың дамып келе жатқанын және бұл қоғамдық пікірталасқа септігін тигізетінін, сонымен бірге журналистердің қауіпсіздігіне нұқсан келтіретін қатерлер аясын кеңейтуі мүмкін екенін мойындай отырып,

Біріккен Ұлттар Ұйымының 2030 жылға дейінгі кезеңге арналған Тұрақты даму

саласындағы күн тәртібінің тұрақты даму саласындағы тиісті Мақсаты мен Міндеттерін іске асыру үшін журналистердің қауіпсіздігін ілгерілету мен қорғаудың маңыздылығын назарға ала отырып,

журналистердің қызметі олардың өздерін және отбасы мүшелерін зорлық-зомбылыққа, сондай-ақ қорқыту мен қудалауға, оның ішінде цифрлық технологиялар арқылы ұшырау қаупіне алып келуі мүмкін екенін, бұл журналистерді кәсіби жұмысын жалғастырудан тайдыруға немесе өзін-өзі цензурауға алып келуі мүмкін екенін мойындай отырып,

журналистерге қатысты негізсіз шектеу шараларын қолдану олардың қауіпсіздігіне әсер етуі мүмкін екенін, олардың жұртшылыққа ақпарат беруіне кедергі келтіретінін және осылайша пікір білдіру еркіндігі құқығын жүзеге асыруға теріс ықпал ететінін алаңдаушылықпен атап өтіп,

ЕҚЫК-тің Адами өлшем жөніндегі конференциясының 1991 жылғы Мәскеу кеңесінің құжатында көрсетілгендей, өз аумағындағы бұқаралық ақпарат құралдарының шетелдік жаңалықтар мен ақпараттық қызметтерге кедергісіз қол жеткізуі тиіс екенін, жұртшылықтың мемлекеттік билік органдарының араласуынсыз, шекараларға қарамастан, оның ішінде шетелдік басылымдар мен шетелдік хабар тарату арқылы ақпарат пен идеяларды алу және тарату бойынша осындай бостандықты пайдаланатынын, сондай-ақ осы құқықты жүзеге асыруға қойылатын кез келген шектеу заңда көзделуге және халықаралық стандарттарға сәйкес келуге тиіс екенін қайта растай отырып,

жеке өмірге негізсіз немесе заңсыз араласудан қорғалу құқығын бұзу және шек қою журналистердің қауіпсіздігіне әсер етуі мүмкін екендігіне алаңдай отырып,

адам құқықтарының барлық бұзушылықтарына және журналистердің қауіпсіздігіне нұқсан келтіретін, атап айтқанда кісі өлтіруге, азаптауға, еріксіз жоғалып кетуге, негізсіз тұтқындауға, негізсіз ұстауға және негізсіз шығарып жіберуге, қорқытуға, қудалауға және кез келген нысандағы, оның ішінде физикалық, құқықтық, саяси, технологиялық немесе экономикалық және олар жүргізетін жұмысты басуға бағытталған қоқан-лоқыға байланысты заңсыз әрекеттерге қатты алаңдай отырып,

әйел журналистердің өз жұмысына байланысты (оның ішінде цифрлық технологиялар арқылы) ерекше тәуекелдерге ұшырайтынына алаңдаушылық білдіре отырып, сондай-ақ әйел журналистердің барынша қауіпсіздігін қамтамасыз етудің және олардың тәжірибесі мен мәселелерін тиімді есепке алудың маңыздылығын атап өте отырып,

сайлауды жария етудегі, атап айтқанда жұртшылықты кандидаттар, олардың бағдарламалары мен өтіп жатқан пікірталастар туралы ақпараттандырудағы журналистердің шешуші рөлін мойындай отырып және осыған байланысты журналистер ұшырауы мүмкін қоқан-лоққылар мен зорлық-зомбылық шабуылдарына елеулі алаңдаушылық білдіре отырып,

зерттеу журналистикасының маңыздылығын, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдарының кек алу қаупінсіз зерттеу жүргізу және өз зерттеулерінің нәтижелерін жариялау, оның ішінде Интернетте тарату қабілеті қоғамдарымызда, соның ішінде

мемлекеттік институттар мен лауазымды адамдардың есеп беруін қамтамасыз етуде маңызды рөл атқара алатынын мойындай отырып,

журналистердің беделіне нұқсан келтіретін мақсатты науқандардың көбейіп, журналистиканың шынайылығына деген қоғамдық сенімді әлсіретіп отырғанына үрейлене отырып және бұл журналистерге қатысты қоқан-лоққы мен зорлық-зомбылық қаупін арттыруы мүмкін екенін мойындай отырып,

сондай-ақ саяси көшбасшылардың, мемлекеттік лауазымды адамдардың және/немесе билік өкілдерінің журналистерге қатысты зорлық-зомбылықты қорқыту, үркіту, көз жұму немесе айыптамау жағдайларына үрейлене отырып,

террористік топтар мен қылмыстық ұйымдардың, сонымен қатар өзге де субъектілердің журналистердің қауіпсіздігіне төндіретін қатерлерінің өсуіне терең алаңдаушылық білдіре отырып,

цифрлық дәуірдегі журналистердің қауіпсіздігіне төнетін айрықша тәуекелдерді, оның ішінде олардың хакерлік шабуылдардың немесе хабарламаларды заңсыз не озбырлықпен қадағалаудың немесе ұстап қалудың нысанасына айналуға ерекше осалдығын, мұның олардың пікір білдіру еркіндігі құқығын және жеке өмірге заңсыз немесе негізсіз араласудан қорғалу құқығын пайдалануына нұқсан келтіретінін айрықша атап көрсете отырып,

қатысушы мемлекеттердің 1994 жылғы Будапештте өткен ЕҚЫК Саммитінде мәлімделгендей, журналистерге жасалған барлық шабуылдар мен қудалауды айыптайтынын және осындай шабуылдар мен қудалауларға тікелей кінәлі тұлғаларды жауапқа тартуға тырысатынын тағы да қайталай отырып, сондай-ақ журналистерге қарсы қылмыстар үшін жауапкершіліктің болуы болашақтағы шабуылдардың алдын алудың негізгі элементі болып табылатынын мойындай отырып,

Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы жариялаған 2 қараша – Журналистерге қарсы қылмыстар үшін жазасыздықты тоқтатудың халықаралық күнінің маңыздылығын атап өте отырып,

журналистерге қарсы жасалған зорлық-зомбылық шабуылдары жазасыз қалған кезде туындайтын жазасыздық ахуалына алаңдаушылық білдіре отырып, сондай-ақ журналистерге қарсы қылмыстарға кінәлілерді көпшілік алдында айыптау және сот төрелігіне тарту арқылы қауіпсіз жұмыс ортасын қалыптастыру мен олардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі үкіметтердің, заң шығарушылар мен сот жүйесінің рөлін мойындай отырып,

қарулы қақтығыстар жағдайында журналистерге, бұқаралық ақпарат құралдарының кәсіби мамандары мен олармен байланысты персоналға қарсы жасалған барлық құқық бұзушылықтар мен теріс қылықтарды айыптайтын, сондай-ақ қарулы қақтығыс аймақтарында қауіпті кәсіби миссияларды орындайтын журналистер, бұқаралық ақпарат құралдарының мамандары мен байланысты персонал, егер олар бейбіт тұрғын мәртебесіне кері әсер ететін ешқандай әрекеттер жасамаса, бейбіт тұрғындар ретінде қарастырылуға және солай қорғалуға тиіс екенін бекітетін БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің 1738 (2006) және 2222 (2015) қарарларын еске сала отырып,

қатысушы мемлекеттерді шақырады:

1. Пікір білдіру еркіндігі мен бұқаралық ақпарат құралдарының бостандығына қатысты, оның ішінде мемлекеттік шекараларға қарамастан ақпарат іздеу, алу және тарату бостандығын құрметтеу, көтермелеу және қорғау жолымен ЕҚЫҰ-ның барлық міндеттемелерін және қатысушы мемлекеттердің халықаралық міндеттемелерін толық көлемде орындауға;
2. Бұқаралық ақпарат құралдарының бостандығына қатысты өздерінің заңдарын, саясаты мен тәжірибесін халықаралық міндеттемелеріне толық сәйкестендіруге және журналистердің өз қызметін дербес әрі негізсіз араласусыз жүзеге асыру мүмкіндігін шектемеуі үшін оларды қайта қарауға және қажет болған жағдайда күшін жоюға немесе оларға өзгерістер енгізуге;
3. Журналистерге жасалған барлық шабуылдар мен оларға қатысты зорлық-зомбылық актілерін, атап айтқанда, кісі өлтіруді, азаптауды, еріксіз жоғалып кетуді, негізсіз қамауға алуды, негізсіз ұстауды және негізсіз елден шығаруды, қорқыту, қудалау мен оның ішінде олардың жұмысын басу немесе редакцияларын заңсыз күш қолдана отырып жабу мақсатында пайдаланылатын физикалық, құқықтық, саяси, технологиялық немесе экономикалық сипаттағы кез келген нысандағы, қақтығыстар жағдайындағы қоқан-лоққыларды жария түрде және сөзсіз айыптауға;
4. Әйел журналистердің өз жұмысына байланысты ұшырайтын шабуылдарын, мысалы, жыныстық бопсалауды, жәбірлеуді, қорқытуды, қоқан-лоққы мен зорлық-зомбылықты, оның ішінде цифрлық технологиялар арқылы жасалған әрекеттерді көпшілік алдында және біржақты түрде айыптауға;
5. Негізсіз қамауға алынған немесе ұсталған, кепілге алынған не күшпен жоғалып кету құрбаны болған барлық журналистерді дереу және сөзсіз босатуға табанды түрде шақыруға;
6. Журналистерге қарсы жасалған қылмыстар үшін жазасыздықты тоқтату бойынша пәрменді шаралар қабылдауға, бұл орайда кінәлілерді сот төрелігіне тарту мақсатында құқық қорғау органдарының журналистерге қатысты зорлық-зомбылық әрекеттері мен қоқан-лоққыларға жедел, тиімді әрі бейтарап тергеу жүргізуін қамтамасыз ету, сондай-ақ жәбірленушілердің тиісті құқықтық қорғау құралдарына қол жеткізуін қамтамасыз етуді қоса алғанда, болашақтағы шабуылдардың алдын алудың басты элементі ретінде жауапкершілікті қамтамасыз етуге;
7. Журналистерге төнуі мүмкін тәуекелдер мен қауіп-қатерлерді азайту, журналистердің журналистердің сенімділігіне деген сенімді әлсіретпеу және тәуелсіз журналистиканың маңыздылығына құрметті сақтау мақсатында саяси көшбасшыларды, мемлекеттік қызметшілерді немесе билік органдарын журналистерді қорқытудан, оларға қоқан-лоққы жасаудан немесе оларға қатысты зорлық-зомбылыққа жол беруден бас тартуға және мұндай зорлық-зомбылықты сөзсіз айыптауға табанды түрде шақыруға;
8. Журналистердің шифрлау және анонимдеу технологияларын пайдалануына негізсіз немесе заңсыз түрде кедергі келтіруден, сондай-ақ заңсыз немесе негізсіз бақылау жүргізу әдістерін, мұндай әрекеттер журналистердің өз адам құқықтарын жүзеге асыруына қол сұғушылық болып табылатынын және оларды зорлық-

зомбылықтың нысанасына айналу қаупіне ұшыратып, қауіпсіздігіне қатер төндіруі мүмкін екенін атап өте отырып, пайдаланудан бас тартуға;

9. Мемлекеттік органдар мен құқық қорғау органдарын журналистердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажеттілігіне байланысты ақпараттық-түсіндіру және оқыту іс-шараларымен айналысуға ынталандыруға және орынды болған жағдайда осындай қызметке азаматтық қоғамды тартуға жәрдемдесуге;

10. Мүмкіндігінше, журналистерге жасалған шабуылдар мен зорлық-зомбылық фактілері бойынша мәліметтерді ұлттық деңгейде жинауды, талдауды және есептілікті құруға немесе күшейтуге;

11. Қатысушы мемлекеттердің адам құқықтары туралы халықаралық құқық шеңберіндегі міндеттемелеріне сәйкес, жала жабу (диффамация) туралы заңдардың журналистердің қауіпсіздігіне нұқсан келтіруі мүмкін және/немесе журналистерге нақты цензура орнатып, олардың жұртшылықты ақпараттандыру миссиясына кедергі келтіруі мүмкін шамадан тыс санкциялар мен жазаларды көздемеуін қамтамасыз етуге және қажет болған жағдайда мұндай заңдарды қайта қарауға және күшін жоюға;

12. Журналистерді қорғауға арналған қолданыстағы құқықтық негіздерді және ЕҚЫҰ-ның барлық тиісті міндеттемелерін неғұрлым тиімді іске асыруға;

13. ЕҚЫҰ-ның Бұқаралық ақпарат құралдарының бостандығы мәселелері жөніндегі өкілімен, оның ішінде журналистердің қауіпсіздігі мәселесі бойынша толық өзара іс-қимыл жасауға;

14. ЕҚЫҰ-ның Бұқаралық ақпарат құралдарының бостандығы мәселелері жөніндегі өкілін өзінің мандатына сәйкес ЕҚЫҰ-ға қатысушы барлық мемлекеттерде журналистердің қауіпсіздігін қорғау мен ілгерілету бойынша тұрақты қызметін жалғастыруға ынталандыруға шақырады.

KAZAKH
Original: ENGLISH

ЕУРОПАДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК ЖӘНЕ ҮНТЫМАҚТАСТЫҚ ҰЙЫМЫ РӘСІМДЕРІ ҚАҒИДАЛАРЫНЫҢ IV.1(A) БӨЛІМНІҢ 6- ТАРМАҒЫНА СӘЙКЕС ТҮСІНДІРМЕ МӘЛІМДЕМЕСІ

Австрия делегациясы ЕО Төрағалығы атынан сөз кезегін Еуропалық Одақтың өкіліне берді, ол келесі мәлімдемені жасады:

«Журналистердің қауіпсіздігі туралы осы шешімнің қабылдануына байланысты мен ЕҚЫҰ Рәсімі ережелерінің IV.1(A)6-тармағына сәйкес Еуропалық Одақ пен оған мүше мемлекеттердің, Албанияның, Канаданың, бұрынғы Югославиялық Македония Республикасының, Украина мен Черногорияның атынан мынадай түсіндірме мәлімдеме жасағым келеді:.

Біз ЕҚЫҰ мен барлық қатысушы мемлекеттердің журналистердің қауіпсіздігіне қатысты көкейкесті мәселе бойынша күш-жігерін нығайтады деп сенетін осы маңызды шешімнің қабылдануын құптаймыз.

Біріккен Ұлттар Ұйымының Адам құқықтары жөніндегі комитеті өзінің № 34 жалпы сипаттағы түсініктемесінде мәлімдегендей, журналистика – көптеген субъектілер ортақ атқаратын функция болып табылады. Біз журналистерді қорғау жөніндегі күш-жігердің тек осылай ресми танылғандармен шектелмей, сонымен бірге қосалқы персоналды және бұқаралық аудиторияға шығу үшін жаңа медианы пайдаланатын «азаматтық журналистер», блогерлер, әлеуметтік медиа белсенділері мен құқық қорғаушылар сияқты өзге де тұлғаларды қамтуы тиіс екенін анық көрсететін терминология бойынша консенсусқа қол жеткізу мүмкін болмағанына өкініш білдіреміз. Бұл Еуропалық Одақтың ұстанымы болып қала береді.

Сондай-ақ, біз ЕҚЫҰ-ның осы тақырып бойынша шешімдерінің халықаралық стандарттарға, соның ішінде Біріккен Ұлттар Ұйымында қабылданған тиісті қарарларға, атап айтқанда, Адам құқықтары жөніндегі кеңестің 2018 жылғы 27 қыркүйектегі 39/6 қарарына және Бас Ассамблеяның 2017 жылғы 19 желтоқсандағы 72/175 қарарына толық сәйкес келуінің маңыздылығын атап көрсетеміз. Біз осыған байланысты консенсусқа қол жеткізу мүмкін болмағанына өкінеміз.

Төраға мырза, осы мәлімдемені шешімге және күннің журналына қоса тіркеуді сұраймын».

KAZAKH
Original: ENGLISH

**ЕУРОПАДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК ЖӘНЕ ҮНТЫМАҚТАСТЫҚ
ҰЙЫМЫ РӘСІМДЕРІ ҚАҒИДАЛАРЫНЫҢ IV.1(A) БӨЛІМНІҢ 6-
ТАРМАҒЫНА СӘЙКЕС ТҮСІНДІРМЕ МӘЛІМДЕМЕСІ**

Америка Құрама Штаттарының делегациясы атынан:

«Біз журналистердің қауіпсіздігі мен пікір білдіру еркіндігін батыл қолдаймыз. Біз БАҚ өкілдері мен жұртшылық өкілдері үшін барлық ақпарат пен идеяларды іздеу, алу және тарату бостандығын қоса алғанда, пікір білдіру еркіндігін жүзеге асыруға қойылатын кез келген шектеулер мемлекеттердің Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактінің (АСҚХП) 19-бабы бойынша міндеттемелеріне сәйкес келуге тиіс екенін тағы да мәлімдейміз. Бұл бап қатысушы мемлекеттерді өз аумағы шегіндегі және өз юрисдикциясына жататын барлық адамдардың өз пікірін еркін білдіру құқығын құрметтеуге және қамтамасыз етуге міндеттейді. Біз осыған қатысты «халықаралық стандарттарға» кез келген сілтемені дәл осындай міндеттемелерге жасалған сілтеме деп түсінеміз. Біз ЕҚЫК-тің Адами өлшем жөніндегі конференциясының 1991 жылғы Мәскеу кеңесінің құжатынан алынған тұжырымдарды қайта растау сол Кеңесте көтерілген мәселелер контекстінде жасалған деп түсінеміз.

Рақмет.

Төраға мырза, осы мәлімдемені шешімге және күннің журналына қоса тіркеуді сұраймыз».